

19 december 2023

Nationaal Programma Landelijk Gebied

DRINKWATERBRONNEN STAAN ONDER DRUK

De kwaliteit van drinkwaterbronnen staat in toenemende mate onder druk en is de afgelopen jaren niet significant verbeterd. Verontreinigingen afkomstig uit de landbouw, industrie en huishoudens zorgen ervoor dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen eerder slechter wordt. Het uiterlijk in 2027 bereiken van de afgesproken doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water is daardoor ernstig in gevaar.

Uit verschillende rapporten (zoals de Nationale Analyse Waterkwaliteit (PBL, 2020) en het RIVM rapport Staat drinkwaterbronnen (2020)) blijkt dat bestrijdingsmiddelen en nitraat in een groot deel van de winningen voor drinkwaterproductie een probleem vormen. Daarnaast is 'vergrijsing' van het grondwater een toenemend probleem: lage concentraties van een cocktail van stoffen, waaronder nitraat en bestrijdingsmiddelen, zijn vrijwel overal aanwezig.

In haar rapport over de Kaderrichtlijn Water 'Goed water, goed geregeld' (11 mei 2023) concludeert de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) dat met het huidige Nederlandse beleid de doelen van de Kaderrichtlijn Water in 2027 redelijkerwijs niet meer gehaald kunnen worden. Sterker nog, volgens de raad zijn de KRW-doelen ook na 2027 waarschijnlijk niet te realiseren zonder aangescherpte beleidsaanpak. Daarnaast concludeert de raad dat provincies, waterschappen en gemeenten nog nauwelijks invulling geven aan hun wettelijke zorgplicht voor de bescherming van drinkwaterbronnen.

DOELEN DRINKWATERBRONNEN

Bestrijdingsmiddelen

In de Tweede nota duurzame gewasbescherming 2013-2023 (Gezonde Groei, Duurzame Oogst) zijn doelen opgenomen voor het verminderen van de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie. Uit de tussenevaluatie door PBL is gebleken dat het tussendoel voor 2018, een afname van de normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen met 50% ten opzichte van 2013, niet is gehaald. In het Compendium voor de Leefomgeving (clo.nl) is in december 2023 geconstateerd dat het einddoel voor 2023, een afname van 95% ten opzichte van 2013, buiten bereik lijkt.

In september 2020 is het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 gepubliceerd. Hierin is het doel opgenomen om in 2030 nagenoeg geen emissies van bestrijdingsmiddelen naar het milieu meer te hebben. In het uitvoeringsprogramma is het doel voor 2023 uit de Tweede nota als tussendoel opgenomen, net als het KRW doel om uiterlijk in 2027 overal te voldoen aan de norm voor bestrijdingsmiddelen (0,1 µg/l).

Nitraat

Bij veel grondwaterwinningen is sprake van hardnekkige problemen die samenhangen met de belasting door nitraat. In 2017 is een bestuursovereenkomst voor 34 kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden gesloten tussen LNV, IenW, IPO, LTO en Vewin, met als doel verminderen van de nitraatuitspoeling, zodat in 2025 blijvend aan de nitraatnorm van 50 mg/l in het grondwater wordt voldaan. Hiervoor is een (vrijwillige) gebiedsgerichte aanpak uitgewerkt, die gedeeltelijk resultaat heeft gehad. Uit onderzoek van KWR en CLM (2022) blijkt dat het doel in een groot deel van de gebieden met deze aanpak naar verwachting niet bereikt zal worden. Hiervoor zijn aanvullende maatregelen nodig die niet onder de aanpak vallen.

NATIONAAL PROGRAMMA LANDELIJK GEBIED

Eén van de doelen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied is om de Europese verplichtingen uit de KRW en de Nitraatrichtlijn via gebiedsgerichte programma's te realiseren. Vewin bepleit dat de verbetering van de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwaterbronnen prioriteit krijgt in het NPLG. Hiervoor is het van belang dat het Rijk aan de provincies meegeeft dat het halen van de KRW doelen bij drinkwaterbronnen een belangrijke randvoorwaarde is die opgenomen moet worden in de provinciale gebiedsprogramma's. Algemene verwijzingen naar KRW-doelen, zoals nu gebeurt, geven daarvoor te weinig houvast. Ook moeten de bestaande specifieke doelen voor drinkwaterbronnen op het gebied van nitraat en bestrijdingsmiddelen in het NPLG worden meegenomen. De Tweede Kamer heeft in maart '23 een motie van De Groot en Van Campen aangenomen die hiervoor pleit.

- Geef de verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen prioriteit in het NPLG. Neem maatregelen op om de KRW-doelen in (grondwater)beschermingsgebieden uiterlijk in 2027 te halen;
- Neem de bestaande specifieke doelen voor het tegengaan van de verontreiniging van drinkwaterbronnen met nitraat en bestrijdingsmiddelen * als randvoorwaarde op in het NPLG, conform de motie De Groot en Van Campen.

* Deze doelen zijn:

- In 2023: een afname van 95% (t.o.v. 2013) van het aantal normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie;
- In 2025: blijvend voldoen aan de nitraatnorm van 50 mg/l in het grondwater binnen grondwaterbeschermingsgebieden (deelnemend aan de bestuursovereenkomst nitraat);
- In 2027: voldoen aan de KRW-normen in al het oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie, en voldoen aan de GWR-normen in alle grondwaterlichamen in Nederland (50 mg/l nitraat, 0,1 µg/l bestrijdingsmiddelen);
- Continu: geen verslechtering van de waterkwaliteit in oppervlaktewater en grondwater bestemd voor drinkwaterproductie. Op termijn verbetering van deze waterkwaliteit zodat de zuiveringsinspanning voor drinkwaterproductie kan worden verlaagd.

UITWERKING IN PROVINCIALE GEBIEDSPROGRAMMA'S

Om ervoor te zorgen dat de waterkwaliteit in drinkwaterbronnen daadwerkelijk verbetert is het van belang om een pakket van maatregelen in de provinciale gebiedsprogramma's op te nemen waarmee de kwaliteitsdoelen aantoonbaar kunnen worden gehaald. De drinkwaterbedrijven moeten hierbij goed betrokken worden zodat ze hun kennis kunnen inbrengen van de problematiek in de regio en mee kunnen denken over mogelijke oplossingsrichtingen.

- Zorg dat in de gebiedsprogramma's een samenhangend en afrekenbaar maatregelenpakket wordt opgenomen, gericht op tijdige KRW-doelrealisatie bij drinkwaterbronnen en het halen van de specifieke doelen voor nitraat en bestrijdingsmiddelen. Betrek de drinkwaterbedrijven bij de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak van het NPLG.

Meer informatie

Arjen Frentz
070 349 08 90
frentz@vewin.nl

Mirja Baneke
06 82750461
baneke@vewin.nl

Bezuidenhoutseweg 12 (070) 349 08 50
2594 AV Den Haag info@vewin.nl
Postbus 90611 www.vewin.nl
2509 LP Den Haag

